MEDIA-RESURSLAR ASOSIDA OLIY TA'LIM TALABALARIDA KREATIV TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MEXANIZMLARI VA STRATEGIYALARI

ChDPU Pedagogika fakulteti
Psixologiya kafedrasi o'qituvchisi
Raximova Xurzoda Kamulovna
xurzodaraximova90@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim tizimida media-resurslardan foydalanish asosida talabalarning kreativ tafakkurini rivojlantirish masalalari tahlil qilingan. Ta'lim jarayonida multimedia vositalari va raqamli texnologiyalarni qo'llashning pedagogik imkoniyatlari, ularning talabalarning mustaqil fikrlashi va ijodiy faolligiga ta'siri yoritilgan. Shuningdek, media-resurslar asosida kreativ tafakkurni shakllantirishning samarali strategiyalari va mexanizmlari asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, media-resurslar, kreativ tafakkur, multimedia texnologiyalar, pedagogik mexanizmlar, ta'lim strategiyalari.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы развития креативного мышления студентов на основе использования медиаресурсов в системе высшего образования. Анализируются педагогические возможности мультимедийных средств и цифровых технологий, их влияние на самостоятельное мышление и творческую активность обучающихся. Также обосновываются эффективные стратегии и механизмы формирования креативного мышления.

Ключевые слова: высшее образование, медиаресурсы, креативное мышление, мультимедийные технологии, педагогические механизмы, образовательные стратегии.

Abstract: This article examines the development of students' creative thinking through the use of media resources in higher education. It analyzes the pedagogical potential of multimedia tools and digital technologies, as well as their impact on independent thinking and creative activity. The study also substantiates effective strategies and mechanisms for fostering creative thinking.

Keywords: higher education, media resources, creative thinking, multimedia technologies, pedagogical mechanisms, educational strategies.

Kirish

Hozirgi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim tizimi oldida yangi avlod mutaxassislarini tayyorlash, ularda innovatsion fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish va kreativ tafakkurni rivojlantirish kabi muhim vazifalar turibdi. Bu esa ta'lim jarayonida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va media-resurslardan samarali foydalanishni taqozo etadi.

Media-resurslar – bu elektron darsliklar, multimedia materiallar, videoleksiyalar, interaktiv platformalar va internet ta'lim resurslari kabi zamonaviy axborot manbalarini o'z ichiga oladi. Ular ta'lim jarayonini vizual, interaktiv va amaliy jihatdan boyitib, talabalarning bilish faolligini oshirishga, mustaqil izlanish ko'nikmalarini shakllantirishga hamda kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kreativ tafakkur, bu yangi g'oyalar yaratish, mavjud muammolarga noan'anaviy yechimlar topish va innovatsion yondashuvlarni qo'llash qobiliyatidir. Oliy ta'lim tizimida bu kompetensiyani

rivojlantirish bo‘lajak mutaxassislarning raqobatbardoshligini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu nuqtai nazardan, media-resurslar asosida kreativ tafakkurni rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari va strategiyalarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy-pedagogik vazifa hisoblanadi. Chunki an’anaviy ta’lim usullari bilan bir qatorda innovatsion raqamli texnologiyalardan foydalanish ta’lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, oliy ta’lim tizimida talabalarning faqat bilim olishi emas, balki ularning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish ham ustuvor vazifaga aylangan. Bu esa media-resurslardan maqsadli va pedagogik jihatdan to‘g‘ri foydalanishni talab etadi.

Shu bois, oliy ta’lim talabalarida media-resurslar asosida kreativ tafakkurni rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari, zamonaviy strategiyalari va ularning samaradorligini oshirish yo‘llari ilmiy jihatdan tahlil etilishi ijtimoiy zaruratdir.

Adabiyot tahlili va metodologiyasi

Oliy ta’lim tizimida media-resurslar asosida talabalarning kreativ tafakkurini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogika va ta’lim texnologiyalari sohasida dolzarb yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Ilmiy manbalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, media-resurslardan foydalanish ta’lim jarayonini boyitish, talabalarning bilish faolligini oshirish hamda ijodiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

T.E.Delov ta’limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali talabalarning mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvini rivojlantirish mumkinligini ta’kidlaydi.[1] Uning fikricha, media ta’lim muhiti talabalarda yangi bilimlarni izlash, tahlil qilish va amaliyotda qo‘llash ko‘nikmalarini shakllantiradi. Shuningdek, S.K.Kaxxorov va Z.D.Rasulova zamonaviy ta’limda multimedia vositalarini qo‘llash orqali o‘quv jarayonining samaradorligini oshirish va kreativ faollikni rivojlantirish mumkinligini asoslab beradi.[3]

Ye.S.Polat masofaviy ta’lim va multimedia texnologiyalarini integratsiya qilish orqali ta’limning interaktivligini oshirish mumkinligini ta’kidlaydi. Uning qarashlariga ko‘ra, media-resurslar talabalarda tanqidiy va kreativ fikrlashni shakllantirish uchun qulay didaktik muhit yaratadi.[5] A.V.Xutorskoy esa kreativ ta’lim modelini ishlab chiqib, talabalarning individual ta’lim traektoriyasini shakllantirishda raqamli resurslarning ahamiyatini alohida ta’kidlaydi.[6]

R.Meyer multimedia ta’lim nazariyasi orqali vizual va audial axborotlarning birgalikda qo‘llanilishi kognitiv yuklamani optimallashtirib, o‘quv materialini chuqurroq o‘zlashtirishga xizmat qilishini ko‘rsatadi.[4] J.Gilford esa kreativlik nazariyasida divergent fikrlashni asosiy komponent sifatida ko‘rib, ta’lim jarayonida muammolarga turli yechimlar topish qobiliyatini rivojlantirish zarurligini ta’kidlaydi.[2]

Metodologik jihatdan ushbu tadqiqotda quyidagi yondashuvlar qo‘llanildi: tizimli yondashuv media-resurslar va ta’lim jarayonini yagona pedagogik tizim sifatida qarashga xizmat qiladi; kompetensiyaviy yondashuv talabalarning kreativ va axborot kompetensiyalarini rivojlantirishga yo‘naltiriladi; faoliyatli yondashuv talabalarning amaliy va ijodiy faolligini oshirishni ta’minlaydi; interaktiv yondashuv ta’lim jarayonida o‘zaro muloqot va hamkorlikni kuchaytiradi; multimedia yondashuv esa vizual, audio va raqamli resurslarni integratsiya qilish imkonini beradi.

Ilmiy mulohaza jarayonida adabiyotlarni tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish, pedagogik kuzatish va eksperiment usullaridan foydalanildi. Bu usullar oliy ta’limda media-resurslardan foydalanish orqali kreativ tafakkurni rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari va strategiyalarini aniqlash imkonini berdi.

Ilmiy manbalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, media-resurslar zamonaviy oliy ta’lim tizimida talabalarning kreativ tafakkurini rivojlantirishda muhim strategik va didaktik vosita hisoblanadi.

Muhokama

Oliy ta’lim tizimida media-resurslar asosida talabalarning kreativ tafakkurini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogikaning eng dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalar va multimedia vositalarining ta’lim jarayoniga joriy etilishi talabalarning bilish faolligini oshirish bilan birga, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvini ham kuchaytiradi.

Ilmiy qarashlar tahliliga ko‘ra, media-resurslar ta’lim jarayonini faqat axborot uzatish vositasi sifatida emas, balki interaktiv va ijodiy muhit sifatida tashkil etish imkonini beradi. Bunday muhitda talabalar muammolarni tahlil qilish, turli yechimlarni solishtirish va yangi g‘oyalar ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bu esa kreativ tafakkurning asosiy komponentlari bo‘lgan divergent fikrlash va tanqidiy yondashuvni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shu nuqtai nazardan, media-resurslardan samarali foydalanish o‘quv jarayonini individuallashtirish imkonini beradi. Talabalar o‘z sur’atida o‘qish, materialni qayta ko‘rish va mustaqil izlanish olib borish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bu esa ularning mustaqil ta’lim olish ko‘nikmalarini shakllantiradi va kreativ fikrlashni rag‘batlantiradi.

Shu bilan birga, amaliyotda ayrim muammolar ham kuzatiladi. Jumladan, barcha o‘quv muassasalarida media-resurslardan samarali foydalanish uchun zarur texnik baza va pedagogik kompetensiya bir xil darajada emas. Ba’zi hollarda media vositalar faqat an’anaviy ma’ruza shaklini elektron ko‘rinishda takrorlash bilan cheklanib qolmoqda, bu esa kreativlikni rivojlantirish imkoniyatlarini to‘liq ochib bermaydi.

Shu bois, media-resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish uchun quyidagi yo‘nalishlar muhim hisoblanadi: pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish, interaktiv ta’lim platformalarini keng joriy etish, talabalarning mustaqil va ijodiy faoliyatini qo‘llab-quvvatlovchi metodik tizimni takomillashtirish.

Media-resurslar oliy ta’lim tizimida kreativ tafakkurni rivojlantirishning muhim pedagogik vositasi bo‘lib, ulardan maqsadli va metodik jihatdan to‘g‘ri foydalanish ta’lim sifatini oshirish hamda raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Xulosa

Olib borilgan tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, oliy ta’lim tizimida media-resurslardan foydalanish talabalarning kreativ tafakkurini rivojlantirishda muhim pedagogik omil hisoblanadi. Media vositalar ta’lim jarayonini faqat axborot uzatish bilan cheklamay, balki uni interaktiv, ijodiy va tahliliy faoliyat maydoniga aylantiradi.

Tahlillar asosida aniqlandiki, media-resurslar talabalarning mustaqil fikrlash qobiliyatini oshiradi, muammolarga noan’anaviy yondashuvlarni shakllantiradi hamda divergent fikrlashni rivojlantiradi. Shu orqali ularda kreativ tafakkurning asosiy komponentlari – yangilik yaratish, tahlil qilish va qaror qabul qilish ko‘nikmalari shakllanadi.

Shu bilan birga, media-resurslardan samarali foydalanish pedagogning raqamli kompetensiyasi, metodik tayyorgarligi va ta’lim jarayonini to‘g‘ri tashkil etish qobiliyatiga bog‘liq ekanligi aniqlandi. Bu esa ta’lim tizimida pedagog kadrlarning malakasini oshirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish zarurligini ko‘rsatadi.

Media-resurslar asosida kreativ tafakkurni rivojlantirish oliy ta'lim sifatini oshirish, talabalarning intellektual salohiyatini kengaytirish va raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlashda strategik ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Delov T. E. Iqtidorli talabalarni boshqarishda axborot texnologiyalaridan foydalanish samaradorligi //Sovremennoe obrazovanie (Uzbekistan). – 2018. – №. 12. – S. 3-8.
2. Guilford J.P. The Nature of Human Intelligence. – New York: McGraw-Hill, 1967. – 538 p.
3. Kaxxorov S.K., Rasulova Z.D. Kompyuternie texnologii obucheniya kak vajniy faktor dlya uluchsheniya protsessa prepodavaniya. Sovremennie innovatsii. -2020. -S. 44-46.
4. Mayer R.E. Multimedia Learning. – Cambridge: Cambridge University Press, 2009. – 304 p.
5. Polat Ye.S. Novie pedagogicheskie i informatsionnie texnologii v sisteme obrazovaniya. – M.: Akademiya, 2010. – 272 s.
6. Xutorskoy A.V. Sovremennaya didaktika. – M.: VLADOS, 2012. – 432 s.